

Brandner, Aleš; Gazda, Jiří

Úvodní slovo hostujících editorů

Linguistica Brunensia. 2022, vol. 70, iss. 1, pp. 7-9

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/LB2022-1-1>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/145230>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Toto číslo je věnováno nedožitému 100. výročí
narození prof. Romana Mrázka

Prof. PhDr. Roman Mrázek, CSc.
(21. 11. 1921 - 17. 11. 1989)

Úvodní slovo hostujících editorů

Jubilejní 70. ročník *Linguistica Brunensia* je v součinnosti redakce časopisu s Ústavem slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity věnován osobnosti významného pedagoga, jazykovědce, slavisty a rusisty profesora Romana Mrázka, jehož jméno je neodmyslitelně spjato s brněnskou univerzitou a jeho filozofickou fakultou, na které pedagogicky a vědecky působil ve druhé polovině minulého století, od roku 1954 až do konce svého života v roce 1989. Jeho nedožitě sté výročí narození v listopadu 2021 (narozen 21. 11. 1921) si akademická obec připomněla shodou okolností současně se 100. výročím zahájení výuky na jeho brněnské alma mater.

Oddíly statí v obou letošních číslech budou proto věnovány výlučně slavistické, převážně pak rusistické problematice, tedy té oblasti lingvistiky, k jejímuž rozvoji Roman Mrázek sám významnou měrou přispěl. Do tohoto i následujícího čísla přispěli svými odbornými studii i drobnějšími texty jak čeští, tak zahraniční rusisté, kteří ve své vlastní badatelské činnosti na vědecký odkaz Romana Mrázka přímo či zprostředkovaně navazují a dále ho rozvíjejí.

Jako mimořádně talentovaný žák význačných brněnských jazykovědců Františka Trávníčka, Václava Machka, Josefa Kurze a historika Josefa Macůrka Roman Mrázek ve své celoživotní badatelské činnosti plodně rozvíjel poznatky získané během studia zejména v bezprostředně poválečném období (absolvoval v r. 1947) a v průběhu svého více než třicetiletého působení na filozofické fakultě brněnské univerzity se nesmazatelně zapsal do její historie jako čelný představitel svého oboru. Roman Mrázek byl vědecky činný hlavně v oboru ruské a slovanské srovnávací syntaxe, příležitostně nicméně zasahoval také do morfologie, etymologie, sémantiky a stylistiky. Své výzkumy založil zprvu na důsledně konfrontačním studiu současných jazykových systémů ruštiny a češtiny, později soustředil svou pozornost na srovnávací syntax slovanských jazyků.

Plody Mrázkových dílčích i širších analýz představují vedle četných studií v časopisech a sbornících jeho knižní monografie *Sintaksis ruskogo tvoritel'nogo* (1964) a první díl široce pojatého syntetického popisu slovanské věty *Sravnitel'nyj sintaksis slavjanskich literaturnych jazykov*: monografie *Ischodnyje struktury prostogo predloženiya* vyšla po autorově smrti v roce 1990. Zamýšlený druhý díl, který měl být věnován problematice souvětí ve slovanských jazycích, zůstal nerealizován.

Z organického sepětí Mrázkova filologického a historického vzdělání pramenil i jeho badatelský záměr upírající se do minulosti. Jedním z jeho výsledků se stala ruský psaná vysokoškolská učebnice *Istoričeskoje razvitije ruskogo jazyka* (1982,

1984, 1988), zpracovaná spolu s G. V. Popovovou z Minsku, již se dostalo v roce 1983 ocenění od rektora brněnské univerzity jako nejlepšímu učebnímu textu. Mrázek byl také vedoucím autorského kolektivu (spolu s prof. Z. Trösterovou a prof. K. V. Gorškovovou z Moskvy) i u další knižní publikace z historického vývoje ruštiny; ta byla zamýšlena jako celostátní učebnice a odevzdána do tisku v r. 1989, bohužel zůstala v důsledku tehdejších událostí jen v rukopisu – podobně jako připravované encyklopedické dílo *Ruský jazyk v přítomnosti a minulosti*, které Mrázek zpracoval spolu s pražskými lingvisty H. Běličovou a O. Leškou. Jeho korekturu spatřil ještě v posledních dnech života.

Výrazným metodologickým rysem Mrázkovy badatelské činnosti bylo to, že své teoretické závěry vždy důsledně konfrontoval s jazykovými fakty a že s jistou nedůvěrou přijímal ty tendence v lingvistice, které podle jeho mínění preferovaly spekulativní závěry před sepeřím s bohatým materiálem živého jazyka. Vítal naopak postupy, ve kterých se uplatňuje spojení syntaxe se sémantikou a poukazoval v tomto směru na souvislosti nových proudů s názory starších domácích lingvistů. Zdůrazňoval také vždy, že je nanejvýš žádoucí, aby výsledky lingvistického výzkumu maximálně přispívaly ke zdokonalování praktické znalosti jazyka, zejména cizího. Sám usiloval o to, aby jeho vlastní práce vynikaly přístupnými formulacemi a jazykovou vytríbeností. Z tohoto hlediska je významný jeho podíl na sepsání dvojdílné *Příruční mluvnice ruštiny*, první důsledně konfrontačně pojaté česky psané ruské mluvnice, která vyšla už v roce 1960 (1979), a z ní odvozené *Školní mluvnice ruštiny* (1985). Příspěvkem k dobově podmíněnému požadavku prohloubení studia ruštiny v poválečném období byla i autorská spoluúčast brněnských rusistů včetně Romana Mrázka na vydání tří svazků kompendia *Kapitoly ze srovnávací mluvnice ruské a české* (1956–1959).

K Mrázkovu takřka renesančnímu profilu patřil jeho vnitřní vztah k literatuře, zvláště ruské, nejen jako k objektu lingvistického výzkumu, ale i jako k součásti světové kultury. Bylo mu blízké i múzické umění a jeho praktické uplatnění – byl nadán mimořádnou interpretační schopností klavíristy. Umění věnoval i část své produkce: v raném období své publikační činnosti přeložil z ruštiny knihu o pěveckém umění a studii o dějinách španělského divadla.

Výrazná byla mezinárodní pozice prof. Mrázka. Byl členem *Societas Linguistica Europaea* a *Société linguistique de Paris*, hostujícím profesorem na univerzitách v Německu (1969, 1970, 1985, 1986). Jeho práce byla široce oceňována zejména ve všech slovanských zemích, ale i v Německu, ve Skandinávii a v USA. Spolupracoval s řadou světových slavistů, kteří ho v Brně navštěvovali; jeho možnost cestovat do západních zemí byla v tehdejší době bohužel omezená. Přestože se prof. Mrázkovi již za života dostalo uznání zahraničních, a částečně i domácích institucí, nebylo mu v důsledku jeho světonázorového a politického profilu umožněno dosáhnout hodnosti doktora filologických věd, kterou by si byl jako výrazná vědecká osobnost v oboru slovanské filologie plně zasloužil. Také datum jeho odchodu z toho světa je

symbolické: prof. Roman Mrázek nás opustil právě památného 17. listopadu 1989, aniž se dožil historických společenských změn ve své vlasti, ve které během svého života tajně doufal.

Profesor Roman Mrázek se zásadním způsobem podílel na formování vědeckého profilu brněnské univerzitní rusistiky a slavistiky a svým dílem se nesmazatelně zapsal do dějin jazykovědy jako výrazná osobnost, a zaslouží si proto, aby jeho životního výročí bylo důstojně vzpomenuáno i tímto vydavatelským počinem.

Aleš Brandner a Jiří Gazda
(hostující editoři)

